

บทคัดย่อ

การศึกษาเส้นทางข้ามคาบสมุทรภาคใต้ตอนบน

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานที่ได้จากแหล่งสำรวจขุดค้นทางโบราณคดีในทุกอำเภอของจังหวัดชุมพร ระนอง และอำเภอท่าชนะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นำมาใช้ในการสร้างแผนที่และข้อสันนิษฐานการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทร ระหว่างฝั่งตะวันตก(อันดามัน) ไปยังฝั่งตะวันออก(อ่าวไทย) ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล – พุทธศตวรรษที่ 5) จนถึงสมัยชนบรูร์และรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - พุทธศักราช 2452) ผลการศึกษาข้อมูลจากแหล่งโบราณคดีบนพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษาจำนวน 70 แหล่ง ปรากฏการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรใน 3 ช่วงสมัย ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล - พุทธศตวรรษที่ 5), สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5-11) และสมัยชนบรูร์และรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25) จำนวน 5 เส้นทาง คือ เส้นทางกระบือ – หุ่นตะโก และเส้นทางเมืองระนอง – หุ่นตะโก ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่, เส้นทางกะเปอร์ – หุ่นตะโก / หลังสวน พบการใช้เส้นทางทั้งสามช่วงสมัย, เส้นทางภูเขาทอง – หุ่นตะโก ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ และเส้นทางกระบือ(ปากจั่น) - ปากน้ำชุมพร ในสมัยชนบรูร์และรัตนโกสินทร์

นอกจากนี้ยังปรากฏเส้นทางที่อาจมีการใช้งานอีก จำนวน 3 เส้นทาง คือ เส้นทางกะเปอร์ - ท่าชนะ เส้นทางปากจั่น - เขาสามแก้ว และเส้นทางเมืองระนอง - เมืองหลังสวน (ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่, สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์, สมัยชนบรูร์และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ) ซึ่งเส้นทางเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาค้นคว้าเพื่อยืนยันถึงการใช้เส้นทางในอนาคตต่อไป

Abstract

A STUDY ON TRANS - PENINSULAR ROUTES ON THE UPPER COASTS OF SOUTHERN THAILAND

The objective of this paper is to apply the analysis of the results of archaeological data and evidence from surveys and excavations at sites in Chumphon and Ranong provinces and Tha Chana district in Surat Thani provinces in order to propose a site mapping model of the trans-peninsular routes between west coast (Andaman) and east coast (Gulf of Thailand) on the upper coast of Southern Thailand from the prehistoric period, ca. 1000 BCE to 1909 CE. There are 70 sites found in the area that reveal use during three periods: the prehistoric period, ca. 1000 BCE to the first century BCE, the early historical period, ca. The 1st- 6 th centuries CE and the Thonburi and Rattanakosin period, ca. 18 th century to 1909 CE. The five trans – peninsular routes which were active are as follows : 1) the Kraburi – Thung Tako route(the prehistoric period), 2) the Muang Ranong – Thung Tako route (the prehistoric period), 3) the Kapur – Thung Tako / Lang Suan route (three period), 4) the Phu Khao Thong – Thung Tako route (the early historical period), 5) the Kraburi (Pak Chan) - Pak Nam Chum Phon route (the Thonburi and Rattanakosin period)

The possibility of the three trans – peninsular routes : the Kapur – Tha Chana route (the prehistoric period), the Pak Chan – Khao

Sam Kao route (the early historical period) and Muang Ranong – Muang Lang Suan route (the Thonburi and Rattanakosin period) should be take into consideration for further study.

การศึกษาเส้นทางข้ามคาบสมุทรภาคใต้ตอนบน

ชาวณา ไชแก้ว*

Chauvana Khaikaew

ประเทศไทยมีหลักฐานการติดต่อกับดินแดนภายนอกทางทะเลมาตั้งแต่ต้นพุทธกาล โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ของไทยที่มีอาณาเขตจรดทะเลทั้งสองฝั่ง จากการพบหลักฐานที่แสดงถึงการนำข้าววัตถุจากภายนอก เช่น ที่แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด คลองท่อม จังหวัดกระบี่ (มยุรี วีระประเสริฐ 2529: 3245-3248, ธารพงศ์ ศรีสุชาติ 2533 : 4-23), แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร (ธารพงศ์ ศรีสุชาติ 2529: 388-396, Srisuchat A. 996:245) แหล่งโบราณคดีทุ่งตึก เข้มืองทอง เกาะคอเขา จังหวัดพังงา (Bronson 1996: 181-200, บุญฤทธิ์ นายสุวรรณ 2552: 70-75) และแหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (Bronson 1996:181-200) ประกอบกับพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีลักษณะเป็นคาบสมุทรกั้นกลางระหว่างทะเลอันดามันแห่งมหาสมุทรอินเดีย และทะเลจีนใต้แห่งมหาสมุทรแปซิฟิก จึงส่งผลให้นोटีต่อนยาวนานบริเวณนี้เคยเป็นชุมทางหรือจุดปะทะที่สำคัญของเส้นทางการเดินเรือโบราณ (Glover 1996 : 59) จึงสันนิษฐานได้ว่าแหล่งโบราณคดีดังกล่าวคงเป็นเมืองท่าโบราณ (ธารพงศ์ ศรีสุชาติ 2533 : 4-23) ที่ตั้งอยู่บนส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าโลก ที่เชื่อมโยง

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

เส้นทางการค้าระหว่างยุโรป ตะวันตก อินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนเข้าด้วยกัน

เมื่อมีการค้นพบวิถีลมมรสุม นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา นักเดินเรือจึงเปลี่ยนวิธีการเดินเรือจากการเดินเรือเลียบชายฝั่งมาเป็นการเดินเรือตัดข้ามมหาสมุทร ทำให้การเดินเรือติดต่อไปมาระหว่างทวีปมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น (Barraclough 1982 : 24) ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและเกิดเมืองท่าต่าง ๆ ขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตามการเดินเรือโดยอาศัยลมมรสุมนี้ จำต้องมีการหยุดพักตามเมืองท่าหรือเมืองระหว่างทางเพื่อรอลมมรสุมเปลี่ยนทิศ จึงสามารถเดินทางต่อหรือเดินทางกลับได้ โดยเฉพาะลมมรสุมที่มีอิทธิพลต่อคาบสมุทรภาคใต้ของไทย กล่าวคือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัดระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และลมชายฝั่งตะวันตก (หรือลมตะเภา) ที่พัดระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

ในอดีตการเดินทางเรือจากเมืองท่าชายฝั่งตะวันตกไปยังเมืองท่าชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ หรือในทางกลับกัน สามารถทำได้โดยการอ้อมแหลมมลายู และผ่านช่องแคบมะละกาเท่านั้น ซึ่งต้องใช้เวลามาก เมื่อนักเดินเรือต้องหยุดพักรอลมมรสุมดังกล่าว จึงทำให้เกิดแนวความคิดว่า ในช่วงระหว่างรอลมมรสุม อาจหาเส้นทางลัดเดินข้ามคาบสมุทรจากเมืองท่าฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง ที่สามารถย่นระยะเวลาการเดินทางได้ดีกว่าการอ้อมแหลมมลายู (Tharapong Srisuchat 1996 : 219-222) นอกจากนี้การใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรก็อาจทำให้เกิดการขยายตัวและพัฒนาการของชุมชนบนผืนแผ่นดินจนเติบโตขึ้นเป็นบ้านเมืองและเป็นรัฐ ที่สามารถควบคุมเมืองท่าริมชายฝั่งได้ เช่น รัฐศรีวิชัย, รัฐตามพรลิงค์, รัฐรัตมฤตติกาและรัฐลังกาสุกะ (พื้นที่

สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, สงขลา, เกดะห์, ปัตตานี, ยะลา) เป็นต้น (Wheatley 1961 : 289 , Tharapong Srisuchat 1996 : 219-222) อย่างไรก็ตามรัฐเหล่านี้อยู่ในเขตภาคใต้ตอนล่างและส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีการศึกษาและมีข้อมูลรองรับการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรมูอยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้ครอบคลุมถึงพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินงานทางโบราณคดีในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดระนองซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตกและจังหวัดชุมพรซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออก ปรากฏหลักฐานว่า มีชุมชนอยู่อาศัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยที่มีการติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอก สืบเนื่องมาถึงสมัยประวัติศาสตร์

จากผลการศึกษาวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การศึกษาเส้นทางข้ามคาบสมุทรไทยตอนบน” ในปีพ.ศ.2554 ของเชาวณา ไชแก้วที่ดำเนินการศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานที่ได้จากแหล่งโบราณคดีจากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน หรือในทุกอำเภอของจังหวัดชุมพร จังหวัดระนองและอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 70 แหล่ง (ดูตารางที่ 1) ทำให้ทราบว่ามีการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทร ระหว่างฝั่งตะวันตก(อันดามัน) ไปยังฝั่งตะวันออก(อ่าวไทย) ในพื้นที่ดังกล่าว 3 ช่วงสมัย ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล – พุทธศตวรรษที่ 5) ปรากฏเส้นทางข้ามคาบสมุทร 3 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 กระบุรี - ทุ่งตะโก เส้นทางที่ 2 เมืองระนอง – ทุ่งตะโก และเส้นทางที่ 3 กะเปอร์ – ทุ่งตะโก / หลังสวน (ดูแผนที่หมายเลข 1) สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5 - 11) ปรากฏเส้นทางข้ามคาบสมุทร 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 กะเปอร์ – ทุ่งตะโก และเส้นทางที่ 2 ภูเขาทอง – ทุ่งตะโก (ดูแผนที่หมายเลข 2) และสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณ

พุทธศตวรรษที่ 24 - 25) ปรากฏเส้นทางข้ามคาบสมุทร 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 กระบุรี (ปากจั่น) – ปากน้ำชุมพร และเส้นทางที่ 2 กะเปอร์ – หลังสวน (ดูแผนที่หมายเลข 3) โดยกำหนดจากหลักฐานและแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยที่พบในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก(อันดามัน) พื้นที่กลางคาบสมุทร และพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก(อ่าวไทย) ที่ปรากฏเฉพาะใน 3 ช่วงสมัย ดังนี้ แหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลตะวันตก(อันดามัน) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล – พุทธศตวรรษที่ 5) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีเขาพระขยงค์, แหล่งสวนสาธารณะรักษะวาริน, แหล่งน้ำตก ลากลอย, แหล่งกะเปอร์ (ดูแผนที่หมายเลข 1), สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5 - 11) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีปากจั่น, แหล่งกะเปอร์, กลุ่มแหล่งโบราณคดีภูเขาทอง (แหล่งเขากล้วย, แหล่งบางกล้วยนอก, แหล่งบ้านไร่ใน1และ2,แหล่งภูเขาทอง, แหล่งบ้านนาเหนือ) (ดูแผนที่หมายเลข 2), สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีปากจั่น, แหล่งโบราณคดีเมืองระนอง (ประกอบด้วยสุสานเจ้าเมืองระนอง, วัดสุวรรณคีรีวิหาร, กำแพงจวนเจ้าเมืองระนอง, เนินประวัติศาสตร์), กะเปอร์ (ดูแผนที่หมายเลข 3)

แหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลตะวันออก (อ่าวไทย) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล – พุทธศตวรรษที่ 5) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีถ้ำถ้วย, แหล่งบ้านท่ามะม่วง(วัดอัมพาวาส) (ดูแผนที่หมายเลข 1), สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5 - 11) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว, แหล่งถ้ำถ้วย (ดูแผนที่หมายเลข 2), สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีวัดท่ายางกลาง (วัดพิชัยาราม), แหล่งมาลิกเจดีย์(เกาะมัดโพน), กลุ่มแหล่งโบราณคดีเมืองหลังสวน (แหล่งวัดขันเงิน, ถ้ำเขาเงิน, วัดดอนชัย, ถ้ำภูเขาทอง) แหล่ง

บ่อน้ำทิพย์ (ดูแผนที่หมายเลข 3)

แหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทร ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล – พุทธศตวรรษที่ 5) ได้แก่ แหล่งโบราณคดีภูเขารับร้อ, แหล่งถ้ำสนุกสุขารมย์, แหล่งวัดถ้ำเขาขุนกระทิง, แหล่งวัดถ้ำสิงห์, แหล่งถ้ำพระ, แหล่งถ้ำน้ำลอดน้อย, แหล่งเขาโกบ, แหล่งเขาจุฬา, แหล่งเขาแดง, แหล่งถ้ำเขากรตใหญ่, แหล่งถ้ำศาลช้างเล่น, แหล่งถ้ำฉานเรน, แหล่งบ้านท่ามะปลา, แหล่งถ้ำเขานาย, แหล่งบ้านเขาเกรียบ, แหล่งบ้านโนนจูน และแหล่งถ้ำเขาพลู (ดูแผนที่หมายเลข 1), สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5-11) แหล่งโบราณคดีถ้ำเสือ, แหล่งถ้ำถนัดไต, แหล่งถ้ำประกายเพชร, แหล่งบ้านปังหวาน, แหล่งบ้านโนนหยาน (ดูแผนที่หมายเลข 2), สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24-25) แหล่งโบราณคดีวัดถ้ำหาดพันไกร, แหล่งวัดเขาปูน, แหล่งวัดบ้านนา, แหล่งวัดชุมพรรังสรรค์, แหล่งวัดพระขวาง, แหล่งศิลาจารึกพระปรมาภิไธยย่อจปร. แหล่งวัดสุทธาวาสธาราม(วัดประเดิม), แหล่งถ้ำสนุกสุขารมย์, แหล่งถ้ำพระ(บ้านนา), แหล่งวัดแหลมทราย, แหล่งถ้ำเขาพลู(ละแม) (ดูแผนที่หมายเลข 3)

อย่างไรก็ตาม เส้นทางข้ามคาบสมุทรที่ปรากฏในทั้งสามช่วงสมัย พบว่ามี 1 เส้นทาง ที่มีการใช้งานทุกช่วงสมัย กล่าวคือ เส้นทางกะเปอร์ – ท่งตะโก/ หลังสวน นอกจากนี้ยังพบเส้นทางที่อาจมีการใช้งานอีก จำนวน 3 เส้นทาง จึงสามารถกำหนดเส้นทางข้ามคาบสมุทรในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ได้ทั้งหมด 8 เส้นทาง โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เส้นทางที่สำรวจพบแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยในชายฝั่งตะวันตกกลางคาบสมุทร และชายฝั่งตะวันออก หรือเส้นทางที่มีการใช้งานในสมัยใดสมัยหนึ่งจริง จำนวน 5 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางกระบี่-ทุ่งตะโก (ระนอง-ชุมพร) (เส้นทางที่ 1 ในแผนที่หมายเลข 1) เป็นเส้นทางที่ใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล-พุทธศตวรรษที่ 5)

จากแหล่งโบราณคดีฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) คือ เขาพระขยงค์ ใช้คลองลำเลียงและคลองแพรกตาด ไปยังแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท คือ แหล่งถ้ำน้ำลอดน้อย จากนั้นสามารถแยกเป็นสองทาง คือ ใช้คลองน้ำลอดน้อยและคลองเสียบญวน ขึ้นเหนือไปติดต่อกับแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุทที่แหล่งวัดถ้ำสิงห์, ถ้ำพระ(บ้านนา), วัดถ้ำเขาขุนกระทิง, ถ้ำสนุกสูรามย์ และใช้คลองท่าแสะต่อไปยังแหล่งถ้ำรับร้อ หรือแหล่งถ้ำน้ำลอดน้อย ใช้คลองน้ำลอดน้อยลงไปทางใต้ยังแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท คือ แหล่งเขาโกบ, เขาจุฬา, เขาแครง และใช้คลองโตนไปยังแหล่งถ้ำเขากรดใหญ่ ซึ่งคลองโตนไหลไปรวมปากคลองตะโกที่แหล่งถ้ำถั่วย แหล่งโบราณคดีชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางเมืองระนอง – ทุ่งตะโก (ระนอง-ชุมพร) (เส้นทางที่ 2 ในแผนที่หมายเลข 1) เป็นเส้นทางที่ใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล-พุทธศตวรรษที่ 5)

จากแหล่งโบราณคดีฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) คือ สวนสาธารณะรักษะวาริน ใช้คลองหาดส้มแป้นและคลองละอูน ผ่านเทือกเขาห้วยเสียดและเขาวังตะเคียน ไปยังแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท คือ ถ้ำเสือ, ถ้ำถนัดใจ, ถ้ำประกายเพชร ใช้คลองตะโกและคลองสวี ขึ้นเหนือไปยังถ้ำฉานเรน จากนั้นสามารถแยกเป็นสองทาง คือ ใช้คลองตะโกและคลองสวี ขึ้นเหนือไปติดต่อกับแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท ที่แหล่งถ้ำศาลช้างเล่น, เขาแครง, เขาจุฬา, เขาโกบ หรือจากแหล่งถ้ำฉานเรน ใช้คลองโชนและคลองเพราไปทางตะวันออกไหลไปรวมปากคลองตะโกที่แหล่งโบราณคดีถ้ำถั่วย แหล่งโบราณคดีชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางกะเปอร์ - ท่งตะโก/หลังสวน (ระนอง-ชุมพร) (เส้นทางที่ 3 ในแผนที่หมายเลข 1, เส้นทางที่ 1 ในแผนที่หมายเลข 2 และเส้นทางที่ 2 ในแผนที่หมายเลข 3) เป็นเส้นทางที่ใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล - พุทธศตวรรษที่ 11) และสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25)

จากแหล่งโบราณคดีฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) คือแหล่งน้ำตก ลากลอย หรือแหล่งโบราณคดีกะเปอร์ เดินทางขึ้นเหนือผ่านเขาพ่อตาโขงโดง โดยใช้คลองกะเปอร์ คลองยายหมอน ห้วยโพ คลองคอก คลองเสาะ ซึ่งอยู่ระหว่างเขายายหมอนและเขานมสาว ไหลรวมแม่น้ำหลังสวน บริเวณแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทร คือ แหล่งในจูน, แหล่งในหยาน, แหล่งวัดแหลมทราย, แหล่งบึงหวาน แหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรเหล่านี้สามารถติดต่อกันได้โดยใช้แม่น้ำหลังสวนจากบริเวณแหล่งบึงหวานสามารถขึ้นเหนือไปติดต่อกับแหล่งโบราณคดีถ้ำเสือ, ถ้ำนัดไฉ, ถ้ำประกายเพชรได้ โดยใช้คลองบึงหวาน ที่ผ่านระหว่างช่องเขาห้วยเสียดกับเขาวังตะเคียนได้ และ จากแหล่งบึงหวานนี้ยังสามารถแยกเป็นสามทาง คือ ใช้ทางราบเดินไปทางตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงแหล่งโบราณคดีถ้ำถั่วย แหล่งโบราณคดีชายฝั่งตะวันออกหรือใช้แม่น้ำหลังสวนไปทางตะวันออกจนถึงแหล่งบ้านท่ามะปลา, แหล่งถ้ำเขานาย, แหล่งเขาเกรียบ, แหล่งถ้ำเขาเงิน, แหล่งวัดขันเงิน, แหล่งถ้ำภูเขาทอง(วัดสุวรรณคีรี), แหล่งวัดดอนชัย แหล่งโบราณคดีและชุมชนใกล้ชายฝั่งตะวันออกและสามารถออกสู่อ่าวไทยที่ปากน้ำหลังสวนได้ หรือใช้ทางราบเดินไปทางตะวันออกเฉียงใต้ไปยังแหล่งบ่อน้ำทิพย์, แหล่งถ้ำเขาพลู จนถึงแหล่งบ้านท่ามะม่วง(วัดอัมพาวาส, วัดท่าม่วง) แหล่งโบราณคดีชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางภูเขาทอง - ท่งตะโก (ระนอง-ชุมพร) (เส้นทางที่ 2 ในแผนที่หมายเลข 2) เป็นเส้นทางที่ใช้ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่

5-11)

จากแหล่งโบราณคดีฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) คือ กลุ่มแหล่งโบราณคดีภูเขาทอง สุขสำราญ ระนอง ได้แก่ แหล่งเขากล้วย, บางกล้วยนอก, บ้านไร่ใน 2, ภูเขาทอง, บ้านนาเหนือ (บ้านทุ่งใหญ่) และบ้านไร่ใน 1 เลียบชายฝั่งไปยังแหล่งโบราณคดีกะเปอร์ และใช้คลองกะเปอร์และคลองยายหมอนไปยังแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท คือ แหล่งโบราณคดีในหยาน และแหล่งโบราณคดีบึงหวาน จากบริเวณแหล่งบึงหวานสามารถขึ้นเหนือไปติดต่อกับแหล่งโบราณคดีถ้ำเสือ, ถ้ำถนัดใจ, ถ้ำประกายเพชรได้ โดยใช้คลองบึงหวานที่ผ่านระหว่างช่องเขาห้วยเสียดกับเขาวังตะเคียนได้ และเดินทางราบไปทางตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงแหล่งโบราณคดีถ้ำถ้วย ชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางกระบรี (ปากจั่น) - ปากน้ำชุมพร (ระนอง-ชุมพร) (เส้นทางที่ 1 ในแผนที่หมายเลข 3) เป็นเส้นทางที่ใช้ในสมัยชนบรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25)

จากแหล่งโบราณคดีฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) คือ แหล่งโบราณคดีปากจั่น โดยใช้การเดินทางน้ำคลองจั่นและคลองหลัก ไหลรวมคลองชุมพรที่แหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท คือ แหล่งศิลาจารึกพระปรมาภิไธยย่อ จปร. เดินเลียบคลองชุมพรไปยังแหล่งโบราณคดีและชุมชนใกล้ชายฝั่ง คือ แหล่งวัดถ้ำหาดพันไกร, ถ้ำสนุกสุขารมย์, วัดเขาปูน(สุวรรณคีรี), วัดบ้านนา, วัดชุมพรรังสรรค์, วัดพระขวาง, วัดสุทธาวาสธาราม(วัดประเดิม), ถ้ำพระ(บ้านนา) และเดินทางราบจนถึงแหล่งวัดท่ายางกลาง(พิชัยาราม) และแหล่งมาลิกเจดีย์ (ลำดับที่ 19) ชายฝั่งตะวันออก

2. เส้นทางที่น่าจะเป็นไปได้ในการใช้เป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทรมุท ในกรณีนี้หมายถึง เส้นทางที่พบแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยเพียงบริเวณชายฝั่งทั้งสอง แต่ไม่พบแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทรมุท (หรือเส้นทางที่อาจมีการ

ใช้งาน) จำนวน 3 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางกะเปอร์ - ท่าชนะ (ระนอง-สุราษฎร์ธานี) (ดูแผนที่หมายเลข 1) เป็นเส้นทางที่อาจมีการใช้งานในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล - พุทธศตวรรษที่ 5) พบเพียงแหล่งโบราณคดีกะเปอร์ที่ชายฝั่งตะวันตก และแหล่งโบราณคดีบ้านท่ามะม่วง(วัดอัมพาวาส, วัดท่าม่วง) ที่ชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางปากจั่น - เขาสามแก้ว(ระนอง-ชุมพร) (ดูแผนที่หมายเลข 2) เป็นเส้นทางที่อาจมีการใช้งานในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5-11) พบเพียงแหล่งโบราณคดีปากจั่นที่ชายฝั่งตะวันตก และแหล่งเขาสามแก้วใกล้ชายฝั่งตะวันออก

เส้นทางเมืองระนอง - เมืองหลังสวน (ระนอง-ชุมพร) (ดูแผนที่หมายเลข 3) เป็นเส้นทางที่อาจมีการใช้งานในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 24 - 25) พบเพียงกลุ่มแหล่งโบราณคดีหรือชุมชนเมืองระนองที่ชายฝั่งตะวันตก ได้แก่ แหล่งโบราณคดีสุสานเจ้าเมืองระนอง, วัดสุวรรณคีรีวิหาร, กำแพงจวนเจ้าเมืองระนอง, เนินประวัติศาสตร์(นิเวศน์คีรี) และกลุ่มแหล่งโบราณคดีหรือชุมชนเมืองหลังสวนที่ชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ แหล่งถ้ำเขาเงิน, วัดขันเงิน, ถ้ำภูเขาทอง(วัดสุวรรณคีรี), วัดดอนชัย

สรุป

1. เส้นทางข้ามคาบสมุทรไทยตอนบน (ภาคใต้ตอนบน) จำนวน 8 เส้นทาง ที่พบจากการศึกษาค้างนี้ เป็นเส้นทางที่พบใหม่ จำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางกระบี่ - หุ่นตะโก, เส้นทางเมืองระนอง - หุ่นตะโก, เส้นทางกะเปอร์ - หุ่นตะโก/หลังสวน, เส้นทางภูเขาทอง - หุ่นตะโก และเป็นเส้นทางที่อาจมีการใช้งานที่นำเสนอใหม่ จำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางกะเปอร์ -

ท่าชนะ และเส้นทางเมืองระนอง - เมืองหลังสวน ส่วนอีก 2 เส้นทางคือ เส้นทาง กระบุรี (ปากจั่น) - ปากน้ำชุมพร และเส้นทางปากจั่น - เขาสามแก้ว เป็นเส้นทางที่มีผู้นำเสนอเอาไว้แล้ว

2. เส้นทางกะเปอร์ - ท่งตะโก/หลังสวน เป็นเส้นทางสำคัญหรือมีความนิยมมากที่สุด เพราะมีการใช้ต่อเนื่อง 2 สมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่จนถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล - พุทธศตวรรษที่ 11) และมีการกลับมาใช้อีกครั้งในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 - 25) โดยเฉพาะในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่มีการขยายเส้นทางจากแหล่งเมืองท่าที่กะเปอร์ ลงไปสู่แหล่งเมืองท่าที่ภูเขาทอง

3. ข้อเสนอแนะที่ใช้ดำเนินการศึกษาต่อไป ผลจากการวิเคราะห์เส้นทางข้ามคาบสมุทรภาคใต้ตอนบน นอกจากพบคำตอบในการใช้เส้นทางแต่ละเส้นทางตามช่วงสมัยที่สรุปมาข้างต้นแล้ว ยังพบเส้นทางที่อาจมีการใช้เป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทรได้ 3 เส้นทาง กล่าวคือเส้นทางกะเปอร์ - ท่าชนะ (ดูแผนที่หมายเลข 1) เส้นทางปากจั่น - เขาสามแก้ว (ดูแผนที่หมายเลข 2) และเส้นทางเมืองระนอง - เมืองหลังสวน (ดูแผนที่หมายเลข 3) ดังนั้น จึงควรมีการสำรวจและศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจจะพบหลักฐานแหล่งโบราณคดีกลางคาบสมุทร ที่สามารถใช้เป็นสิ่งยืนยันได้อย่างชัดเจนว่ามีการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรเพิ่มเติมได้

ลำดับ	ชื่อแหล่งโบราณคดี	ที่ตั้ง		หลักฐานที่พบ	อายุ (พุทธศตวรรษพ.ศ.)	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด			
1	ถ้ำหินเป็ด	ปะทิว	ชุมพร	เศษภาชนะดินเผาลายขีดข่วนและเศษกระดูกสัตว์ขนาดเล็ก	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
2	ถ้ำเขาพิง (ปะทิว)	ปะทิว	ชุมพร	พระพุทธรูปปางปรางมหารวิชัย และใบพัดหินขัด	พุทธศตวรรษที่ 24-25	ชนพื้และวัฒนธรรมโกสินทร์
3	วัดเขาเจ็ดยักษ์	ปะทิว	ชุมพร	เสด็จมัญจาคีรี และพระเครื่องทรงฐานอุโบสถขนาดย่อม เศษกระเบื้องมุงหลังคาและกระเบื้องเครื่องลายคราม	พุทธศตวรรษที่ 23-25	อยุธยาตอนปลาย-วัฒนธรรมโกสินทร์
4	ภูเขาริมอ่าว (วัดเทพเจริญ, ถ้ำรับขวัญ, ถ้ำเขียด)	ทับสะแก	ชุมพร	1. เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องมือประเภทขวานหิน, เศษภาชนะดินเผา, หิน, เครื่องแก้วหิน 2. พระพุทธรูปปางปราง เป็น สำริดและเหล็กได้ (ชิ้นหนึ่ง) ทั้งปางพระพุทธรูปโสภณและปางมารวิชัย 3. ภาพเขียนสีพระพุทธรูปปางปรางโศภณ 4. วัสดุหินทรายขนาดยาวต่างขนาด	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5, ปลายพุทธศตวรรษที่ 20-22	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่, อยุธยาตอนต้นถึงตอนกลาง
5	วัดท่าหาดพันไกร	เมือง	ชุมพร	1. พระพุทธรูปโศภณ 2. พระศิวะ ประดิษฐานเรื่องราวเป็นพระอินทร์ จำนวน 7 องค์ 3. พระพุทธรูปปางทอง 4. อัญมณีที่ทำด้วยแก้วและหินควartz และพระพุทธรูปหินปูนไวโรจน์กราว 145 ปีต่อมา	พ.ศ. 2369	วัฒนธรรมโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3)
6	วัดนิเวศการาม	เมือง	ชุมพร	1. เสด็จ 1 องค์ 2. พระพุทธรูปปางมารวิชัย 3. ชิ้นส่วนหินทรายขนาดเล็กต่าง	ปลายพุทธศตวรรษที่ 20-25	อยุธยา-วัฒนธรรมโกสินทร์
7	ปากน้ำ	กระบุรี	ระนอง	1. เศษภาชนะดินเผาลายขีดข่วน และเศษภาชนะดินเผาลายขีดข่วน (เครื่องเคลือบ) และเครื่องถ้วยชามจีน 2. หลักฐานประเภทลูกปัด ได้แก่ ลูกปัดแก้ว แบบอินโด-แปซิฟิก (Indo-pacific) หินแก้วและเศษแก้วหลากสี, ลูกปัดหิน และเศษหินสีม่วง, ลูกปัดทอง และเศษทอง 3. หลักฐานประเภทเครื่องมือเหล็ก เช่น ตะปู (rod pin) และตะกรัน 4. หลักฐานอื่นๆ ได้แก่ ถ่าน และเมล็ดพืช	พุทธศตวรรษที่ 8-9, พุทธศตวรรษที่ 25	แรกเริ่มประวัติศาสตร์, วัฒนธรรมโกสินทร์

ลำดับ	ชื่อคนไม่ทราบชื่อ	ที่ตั้ง		ชื่อบุคคล	ชื่อบุคคล	ข้อมูล	สถานที่		
		อำเภอ	จังหวัด						
8	นางงามแก้ว	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	ชุกตจวบวรมที่ 5-11	เขตเมืองประจักษ์ศิลปาคม		
					1. เครื่องมือเครื่องใช้หิน ได้แก่ ขวานหินขัด แกนหินขัด เป็นต้น 2. เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ภาชนะดินเผาชนิดดิน ดูนิด ฟันเจอบดินเผาชนิดเล็ก เศษเครื่องใช้ดิน เป็นต้น 3. เครื่องมือเครื่องใช้สำริด ได้แก่ กลองโลหะกึ่ง ปู่เงินของรูปคน สัตว์และสิ่งของ ชิ้นส่วนกระดองสัตว์ หัวขลุ่ยสำริด ขวานสำริด ปู่ "swallowtail" เป็นต้น 4. เครื่องมือเครื่องใช้เหล็ก ได้แก่ ขวาน (เช่น หัวขลุ่ย) และเครื่องใช้โลหะอื่น เช่น ภาชนะเคลือบรูปกระษัตริย์ ส่วนขลุ่ยทองโลหะ เป็นต้น 5. เครื่องประดับทำด้วยวัสดุต่างๆ ได้แก่ หิน ทอง แก้วและสำริด 6. วัสดุสิ่งต่างๆ ได้แก่ เศษกระดูกสัตว์ที่ฝังอยู่ติดกับใต้ เศษแก้วหลอด ก้อนแก้วหลอด ชิ้นส่วนเตาหลอม				
9	ห้วยไร่	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2262	อุทยานดอยปลาย		
					1. เศษอุโบสถ มีลักษณะเขียนหน้าบันที่ด้านบน ด้านหลัง และรอบเป็นวง 2. พระประธานภายในพระอุโบสถ 3. พระพุทธรูปปางต่างๆ 4. กุฏิที่สร้างกับเขี้ยวเป็นองค์เดียวกัน 5. พระพุทธรูปประธานปางมารวิชัย				
10	ห้วยป่าปูลู (สุวรรณคีรี)	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2353	วัดโคกสินทร์		
11	ห้วยป่าปูลู	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2363	วัดโคกสินทร์ (ซากหลังที่ 1) วัดโคกสินทร์ (ซากหลังที่ 2)		
12	ห้วยพรสวรรค์	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2463			
					1. เศียรช้างสัมปทานเมืองงัว 2. พระประธานในพระอุโบสถ (หลวงพ่ออดสสสวาม) 3. อารามและสิ่งก่อสร้างพระพรหมมณฑล				
13	ห้วยพระวาง	เมือง	ชุมพร	ชุมพร	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2433	อุทยานวัฒนธรรมที่ 20-25		
14	ศิลาจารึก พระบรมมณฑลเมืองประจ.	เกาะปู้	ระนอง	ระนอง	ชกตจวบที่พบ	พ.ศ.2433	วัดโคกสินทร์ (ซากหลังที่ 5)		

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	ที่ตั้ง		หลักฐานที่พบ	อายุ (พุทธศตวรรษ/พ.ศ.)	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด			
15	วัดศุภราชวงษาราม (วัดประเคิม)	เมือง	ชุมพร	หลักฐานที่พบ 1. พระปรางค์ประดับหิน มีการขุดพบของเก่าบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 2. เจดีย์ชาวดั้งประดับหิน เจดีย์สูงจากระดับพื้นดิน ทรงกลมตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม จำนวน 1 องค์ 3. อนุสาวรีย์วีรกรรม เป็นเสาปัดกรรมที่ก่อขึ้นแล้วหักพังในระหว่าง พ.ศ. 2473-2480 4. แนวคูเมือง แนวกำแพงหน่วงและซากโบราณสถาน 5. สระน้ำบริเวณเมืองชุมพรเก่า ชาวบ้านเรียกว่าหนองงู 6. ประติมากรรมหินทราย ได้แก่ ใบเสมาหินทราย, เศียรพระพุทธรูปหินทราย, พระพุทธรูปหินทราย (หรือพระซ้อ) มีลักษณะลักษณะทั้งหมดขุดขึ้นในดิน เหลือแต่ส่วนเศียรที่หันด้านขึ้นมา, แกรงหินทรายบนแท่นฐานในศาลาเมืองหรือวัดสี่เหลี่ยม 7. ประติมากรรมปูนปั้น ได้แก่ เศียรพระพุทธรูปปูนปั้น 8. ชิ้นส่วนสำริด ได้แก่ ชิ้นส่วนพระที่ติดพระพุทธรูปสำริด 1. เศียรภาชนะดินเผาชนิดชาม 2. พระพุทธรูปปูนปั้น 3. ภาพเขียนสีพุทธประวัติสีดินง้ำ 4. หินและตะกั่วใช้ทำ 5. พระพุทธรูปปางแสดงจินดา 7. ลูกหินลักษณะพิเศษ 8. ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5, พุทธศตวรรษที่ 25	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ , รัตน โกสินทร์
16	บ้านชุมตาบง	เมือง	ชุมพร	พระอุโบสถ มีสมาชิกทรงเขียนลง ไลธรอย ภายในประดิษฐานพระประธาน และเศียร 2 องค์	ปลายพุทธศตวรรษที่ 20-25	อยุธยา-รัตนโกสินทร์
17	วัดท่าบองกลาง (พิชัยธาราม)	เมือง	ชุมพร	1. พระพุทธรูปโดยช่างศิลป์เมืองภูเก็ตของ 2. ยอดพระพุทธรูปบาทหินปูน 3. พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย 4. ภาพเขียนสีโดยช่างศิลป์เมืองชุมพร	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5, ปลายพุทธศตวรรษที่ 20- ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ , อยุธยา
18	วัดช้างชุมพรเจริญ (ช้างพนาพรวิาว)	เมือง	ชุมพร	เจดีย์ฐานสี่เหลี่ยม ๐ ครึ่งระฆังสี่เหลี่ยมอยู่บน โฉมไม้กับเสา ๘ ตอนตั้งแต่ฐานด้วยอาคารปูนปั้น	พุทธศตวรรษที่ 25	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3-4)

ลำดับ	ชื่อแหล่งโบราณคดี	ที่ตั้ง		หลักฐานที่พบ	อายุ (พุทธศตวรรษพ.ศ.)	ชนิด
		อำเภอ	จังหวัด			
20	วัดถ้ำสิงห์	เมือง	ชุมพร	1. ประติมากรรมดินเผา เช่น จานวงกบ, ขี้ผึ้งดินเผา, ไม้เท้า, จีวรหิน 2. ประติมากรรมดินเผา เช่น ไม้เท้า, ไม้เท้ารูปไม้ดอก 3. เศษภาชนะดินเผา	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
21	ถ้ำพระ (บ้านนา)	เมือง	ชุมพร	1. เศษภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดง 2. พระพุทธรูปปางไสยาสน์, พระพุทธรูปขนาดเล็กและสลัก เศษภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดง	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5, พุทธศตวรรษที่ 25	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่, รัตนโกสินทร์
22	เขาคอกช้าง	กระบุรี	ระนอง	เศษภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดง	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
23	วัดดอนตะกอน	สวี	ชุมพร	1. ภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดง 2. ภาชนะดินเผา	พุทธศตวรรษที่ 25	รัตนโกสินทร์
24	วัดพระธาตุสวี	สวี	ชุมพร	1. พระบรมธาตุ เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 8.50 เมตร องค์ระฆังทรงกลม 2. ภาชนะดินเผาประเภทหม้อสามขา (ห้าหู) และจานหงษ์สามขา ตลอดจนสิ่งสัมฤทธิ์อื่น ๆ	ปลายพุทธศตวรรษที่ 18-ต้นพุทธศตวรรษที่ 24, พุทธศตวรรษที่ 25	นครศรีธรรมราช-อยุธยา, รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6)
25	ถ้ำปากตอไม้ย้อย (ถ้ำปากตอ)	สวี	ชุมพร	1. เศษภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดงและเคลือบสีน้ำตาล 2. ภาชนะดินเผาประเภทหม้อสามขา (ห้าหู) และจานหงษ์สามขา 3. ชิ้นส่วนกระเบื้องเคลือบ	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
26	วัดไชยบุรีเมือง	สวี	ชุมพร	พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรทรงเครื่องเนื้อโลหะสูงประมาณ 66 เซนติเมตร	พุทธศตวรรษที่ 24	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3)
27	เขาโกล	สวี	ชุมพร	1. ภาชนะดินเผาสีน้ำตาลแดง 2. หลักฐานโครงการสุสานจำนวน 3 โครง และสิ่งของที่ฝังร่วมกับศพทั้งสาม คือ ภาชนะดินเผาค้นข้างสุสานจำนวน 8 ใบ, จานวงกบ 2 ชิ้น, พริกชี้ฟ้าดินเผา 1 ใบ และไม้เท้า 3. หลักฐานเกี่ยวกับกองไฟ (Fire pit) พบถ้ำฝังศพ 2 โครง โดยบริเวณที่พบกองไฟจะพบกระดูกของศพภาชนะดินเผา เศษกระดูกสัตว์ รวมอยู่ด้วย 4. หลักฐานเกี่ยวกับสัตว์ (Faunal remains) ได้แก่ กระดูกสัตว์ชิ้นเล็ก พบทั้งที่ขุดเผาไฟและ ไม่ขุดเผาไฟ ส่วนใหญ่จะเป็นพวก หมู, กระจง, เป็ด และเปลือกถั่ว ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก 5. เครื่องมือหินกะเทาะ และอุปกรณ์กะเทาะหิน	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่

ถ้า ค้น	ชื่อแหล่งโบราณคดี	ที่ตั้ง		พิกัดฐานที่พบ	อายุ (พุทธศตวรรษ/พ.ศ.)	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด			
28	เขาพุทธ	สวี	ชุมพร	1.พบเศษกระดูกสัตว์ฟันแทะ 2.เศษภาชนะดินเผาลวดเขียนภาพ 3.ตุ่มดินเผา 4.เศษกระดูกสัตว์เล็กอีก 5.เศษเปลือกหอยและเศษของภาชนะดินเผา 6.โครงกระดูกมนุษย์ เต็มโครง ลักษณะนอนหงายเหยียดขา ขี่ววดเสียวกับพบเศษภาชนะดินเผา และเศษกระดูกสัตว์ฟันแทะ	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
29	เขาตอง	สวี	ชุมพร	1.เครื่องใช้หินกะเทาะ เศษกระดูกสัตว์ฟันแทะ 2.เศษกระดูกสัตว์ฟันแทะ 3.กองขี้เถ้า หรือ กองถ่าน	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
30	ถ้ำเขากรดาใหญ่	ทุ่งตะโก	ชุมพร	1. เศษภาชนะดินเผาชนิดดิน 2. ตุ่มดิน 3. ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และหินมนุษย์ 4. ชิ้นส่วนพระพุทธรูป	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5, พุทธศตวรรษที่ 24-25	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ หินรูปและรัตนโกสินทร์
31	ถ้ำผาดช้างถ่ม (ถ้ำกิมขันธ์ ปรีดา)	สวี	ชุมพร	1. ถ้ำหิน 2. ภาชนะดินเผารวมกันชนิดกัน ส่วนฐานหักหายไป 3. หินสีดกหินสีฟ้า	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
32	พระราชอุทิศถ้ำ	ทุ่งตะโก	ชุมพร	เจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 2.20 x 2.20 เมตร องค์ระฆังเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบหก	พุทธศตวรรษที่ 24	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-33)
33	ถ้ำเขาวัว	ทุ่งตะโก	ชุมพร	1. เศษภาชนะดินเผา 1.1 เศษภาชนะดินเผาชนิดดิน มีการตกแต่งด้วยการเคลือบประทับ ลายเขียนสีแดง (Red and yellow) การเขียนสีแดง และแบบเรือ 1.2 เศษภาชนะดินเผาชนิดแกร่ง 1.3 เศษเครื่องถ้วย (จีน) 2. ชิ้นส่วนมนุษย์ดินเผาและชิ้นส่วนภาชนะดินเผา	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5-11, พุทธศตวรรษที่ 12-ต้นพุทธศตวรรษที่ 20	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ -สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์, สมัยศรีวิชัย-นครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อแหล่งโบราณคดี	ที่ตั้ง		พิกัดภูมิศาสตร์	อายุ (พุทธศตวรรษ/พ.ศ.)	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด			
38	ถ้ำประกอบเพชร (ถ้ำคูหาภักขัมภ์โบราณ)	ตะกั่วป่า	ระนอง	1.เทศบาลนครระนอง 2.วัดสุวรรณคีรีวิหาร	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5-11	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ -สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์
39	สุสานหินก่อระนอง	เมือง	ระนอง	เมือง	พ.ศ.2426	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5)
40	วัดสุวรรณคีรีวิหาร	เมือง	ระนอง	เมือง	พ.ศ.2433	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5)
41	กำแพงเมืองเก่าเมืองระนอง	เมือง	ระนอง	เมือง	พุทธศตวรรษที่ 24	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3)
42	วัดจีนเจิม (วิหารวัดจีนเจิม)	หลังสวน	ชุมพร	หลังสวน	พ.ศ.2369	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 3)
43	เขยต (วัดถ้ำขรรพ)	หลังสวน	ชุมพร	หลังสวน	ปลายพุทธศตวรรษที่ 20- ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	อยุธยา
44	เนินประวัติศาสตร์ (เนินท้าว)	เมือง	ระนอง	เมือง	พ.ศ.2433	รัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5)

ลำดับ	ชื่อกลุ่มโบราณคดี	ที่ตั้ง		พื้นที่	แหล่ง	ข้อมูลเบื้องต้น	แหล่งขุดค้น	อายุ (พุทธศตวรรษ/ค.ศ.)	สมัย
		ด้าน	จังหวัด						
45	สามสาวระแวกเววัน	เมือง	จังหวัดระยอง			เครื่องดินเผาและพระ นางเงินมีร่องรอยการใช้จำนวน 10 ชิ้น และหินกึ่ง (gemming stone) จำนวน 1 ชิ้น	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่	
46	บ้านท่ามะพลาย	หลังสวน	ชุมพร			ศตวรรษตะวันตกที่มีการขุดค้นใกล้เขตเมือง และศตวรรษตะวันตกบริเวณรอบนอกของพื้นที่ขุดค้นทั้งหมดว่าเป็นศตวรรษตะวันตกยุคก่อนเหล็ก	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่	
47	ถ้ำเขาเงิน	หลังสวน	ชุมพร			1. ถ้ำเขาเงิน ที่ตั้งถ้ำมีพระปรมาภิไธย คร.๑๐๘ ทาที่หน้าถ้ำขนาด 10 เซนติเมตร ได้ทำศิลปะแสดงพฤติกรรมแล้วไว้ดี 2. เซลล์ทำถ้ำ เป็นเซลล์ทรงกลมตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมก่ออิฐถือปูน ผนังทาสีชมพูอมแดง 3. รอยพระพุทธรูปขนาดเล็ก 4. พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำหลายชิ้น	พุทธศตวรรษที่ 24-25	เจนูรีและรัตนโกสินทร์	
48	วัดดอนขี้	หลังสวน	ชุมพร			1. เบริดจ์เซ็ท เป็นถ้ำใต้ดินตั้งอยู่ห่างจากถ้ำ 100 ปี ปัจจุบันใช้เป็นที่เก็บของ มีน้ำหนักของหินแตกต่างกันไป 2. วัตถุติดกระจกเงาจำนวนมาก 3. วัตถุติดกระจกเงาจำนวนมาก 4. พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำหลายชิ้น	พุทธศตวรรษที่ 24-25	เจนูรีและรัตนโกสินทร์	
49	ถ้ำเขาทอง (วัดสุวรรณคีรี)	หลังสวน	ชุมพร			1. เซลล์ดินเผาจำนวนมาก 2. พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะที่เหนือกว่าที่ทอง จำนวน 2 องค์ 3. พระพุทธรูปปางนาคปรก มีรอยสลักที่ชัดเจน ซึ่งไม่ปรากฏมีการทำหินแดงที่องค์ 4. พระพุทธรูปปูนปั้น ซึ่งมีลักษณะที่เหนือกว่า จำนวนหลายองค์ 5. ศตวรรษตะวันตกยุคหิน 6. ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และกระดูกสัตว์	พุทธศตวรรษที่ 24-25	ยุคก่อนตอนปลาย-รัตนโกสินทร์	
50	เขาทอง (วัดสุวรรณาราม)	หลังสวน	ชุมพร			เป็นโบราณสถานเขาทอง บนภูเขาหินปูนสูงชันที่มีการขุดค้นพื้นที่โดยรอบบริเวณที่ขุดค้นเป็นพื้นที่ดินเค็ม พื้นที่ขุดค้นส่วนใหญ่เป็นดินเค็มจำนวนมาก ขยายกว้าง 17 เมตร ยาว 36 เมตร	ปลายพุทธศตวรรษที่ 20-ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	อยุธยา	
51	เขากันแพง (วัดสุวรรณาราม)	หลังสวน	ชุมพร			1. อภากรโบราณสถานก่ออิฐ จำนวน 1 หลัง ตั้งบริเวณด้านหน้าของเมือง อภากรดังกล่าวถือเพียงส่วนฐาน มีหลังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 8 x 8 เมตร ขนาดความสูงประมาณ 1 เมตร สภาพหลังมีร่องรอยการขุดพื้นที่อิฐ ในบริเวณลานโบราณสถาน ส่วนแนวกำแพงอิฐอยู่ในสภาพที่เสื่อมสภาพ ขยายกว้าง 29 เมตร ยาว 42-50 เมตร มีขนาดความสูงประมาณ 1.3 เมตร ผนังโดยทึบขึ้นโบราณสถานอยู่ทางส่วนทิศใต้ ทัศนียภาพของเมือง	ปลายพุทธศตวรรษที่ 20-ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	อยุธยา	

ลำดับ	ชื่อองค์กร/นายองค์กร	ที่ตั้ง		หนังสือเวียน/ที่	อนุ (พุทธศักราช/พ.ศ.)	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด			
				ให้เรียนควมว่ารัง 16 เซนติเมตร ๓๖ 31 เซนติเมตร หนา 6.5 เซนติเมตร 2. สระน้ำ ในบริเวณใกล้ห้อง จำนวน 1 สระ 3. กางเขนดินสาคงลักษณะเป็นหยักก้นกลมเกี้ยง (จากกรรณิกมาณ์)		
52	บ้านปิ้งหวาน (วัดปิ้งหวาน)	พะโต๊ะ	ชุมพร	1. เครื่องมือหินและโลหะชนิดนี้บ้างและไม่มีบ้างของชนเผ่าส่วนมาก 2. สดกการจะดินสาคงเม็ดดิน ทั้งแบบขี้นและสกลดั่งส่วสกลดซึกอกทาน 3. อุปลิดแก้ว หินและทองคำ	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5-11	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ -สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์
53	ถ้ำเขานาย (เขาช่อง สะทอน)	หลังสวน	ชุมพร	1. กางเขนดินสาคงรูปอกทาน ปังอกทาน ก้นกลม สดกดั่งส่วสกลดซึกอกทาน 2. สดกการจะดินสาคง เม็ดดิน 3. ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ 4. ชิ้นส่วนกะโหลก (หิน ?)	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
54	บ้านเขากว๊อ	หลังสวน	ชุมพร	1. ขวานหินแม่น้ำ 2. สดกการจะดินสาคงเม็ดดิน 3. ฤกษ์ปัด 4. ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และกระดูกสัตว์	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
55	วัดแสงมรยา	พะโต๊ะ	ชุมพร	อุปลิดทอง มีการสลักลวดลาย จำนวน 1 เม็ด	พุทธศตวรรษที่ 24	ชนพู่และรัตน โกสินทร์
56	บ้านใบขุน	พะโต๊ะ	ชุมพร	ขวานหินขัด	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
57	บ่อน้ำทิพย์	สะเม	ชุมพร	บ่อน้ำ	พุทธศตวรรษที่ 24-25	ชนพู่และรัตน โกสินทร์
58	บ้านใบเขาน	พะโต๊ะ	ชุมพร	ชิ้นส่วนทองมาโพระกึ่ง, อุปลิดหิน แก้วและทอง	พุทธศตวรรษที่ 5-10	แรกเริ่มประวัติศาสตร์
59	ถ้ำเขาตุ (สะเม)	สะเม	ชุมพร	พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยและพระพุทธรูปปางนาคทอญ, เศียรกระดูกสัตว์, เปลือกของ	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5,	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่
60	น้ำตกกลกอล	เมือง	ระนอง	1. เครื่องมือหินและโลหะ มีารจับเพชรองรอยคล้ายลูกโป่ง 2. เครื่องมือหินขัด(ขวานหินขัด)	พุทธศตวรรษที่ 24-25 ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5	. รัตน โกสินทร์ ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่

ลำดับ	ชื่อคนโบราณคดี	ที่ตั้ง		อ.ปช	สมัย
		อำเภอ	จังหวัด		
61	กะเปอร์ (วัดบูรณาราม.)	กะเปอร์	จังหวัด ระนอง	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5 - พุทธศตวรรษที่ 8-9. พ.ศ.2311	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคก่อนใหม่ -แรกเริ่มประวัติศาสตร์. ชนบู่และวัฒนธรรมโกสินทร์
62	วัดนิคมสวรรค์ (วัง)	ท่าชนะ	สุราษฎร์ ธานี	พุทธศตวรรษที่ 12-13	ต้นประวัติศาสตร์(ศรีวิชัย)
63	บ้านทับมะม่วง (วัดนิคมสวรรค์ วัดท่าม่วง)	ท่าชนะ	สุราษฎร์ ธานี	ก่อนพุทธศตวรรษที่ 5. พุทธศตวรรษที่ 15. พุทธศตวรรษที่ 23 - ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	ก่อนประวัติศาสตร์ยุคก่อนใหม่ ประวัติศาสตร์(ศรีวิชัย). อยุธยาตอนปลาย
64	เขาประสะงัก (วัดถ้ำใหญ่)	ท่าชนะ	สุราษฎร์ ธานี	พุทธศตวรรษที่ 12-18. พุทธศตวรรษที่ 23 - ต้นพุทธศตวรรษที่ 24	ต้นประวัติศาสตร์(ศรีวิชัย). อยุธยาตอนปลาย
65	เขาดงอีโง	สุข สำราญ	ระนอง	พุทธศตวรรษที่ 8-11	ต้นแรกเริ่มประวัติศาสตร์

หลักฐานที่พบ

1. หลักฐานประเภทเศษภาชนะดินเผา ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาพื้นผิวเรียบ และเศษภาชนะดินเผาปากเข้า ซึ่งมีมีก้นคี่และเปิดและมีขนาดแตกต่างกัน พบมีดินเผาเคลือบสีน้ำตาล (red ware) จำนวน 1 ชิ้น ซึ่งมีส่วนซากภาชนะดินเผา เมื่อค้นพบจากขอบที่สันดักตรวจและรักษาโดยกรมศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. หลักฐานประเภทลูกปัด ได้แก่ ลูกปัดแก้ว แบบอินโด-ปาเลโอ (Indo-paleo) ลูกปัดหิน ลูกปัดดินเผา ลูกปัดทอง และลูกปัดไม้จำนวนมาก พบที่เกี่ยวเนื่องกันจำนวนมาก และไม่ปรากฏการกระจาย

3. หลักฐานประติมากรรม ได้แก่

3.1 ชิ้นส่วนเครื่องประดับ มีลักษณะคล้ายกับมีดเผา ไม่ทราบวัสดุ เคื่องปั้นสีผิว และมีการขูดขีดเป็นแถวหลายจำนวน 1 ชิ้น

3.2 ชิ้นส่วนดินเผาเคลือบ, โลหะหรือเครื่องมือเหล็ก (คล้ายไม้ขีด), (กลุ่มดินเผาไฟและบ้าน และแม่พิมพ์หิน)

1. เศษพระพิมพ์ สีลา สูง 15.3 เซนติเมตร

3. เศษดินเผาพื้นผิวเคลือบสีน้ำตาล จำนวน 4 ชิ้น

4. เศษภาชนะดินเผาแบบปากบานในราวศตวรรษที่ 13-14

1. เศษภาชนะดินเผา เนื้อหยาบ มีพื้นผิวเรียบและตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ ลวดลายประดับและเคลือบน้ำตาล

2. ลูกปัด ไม้ขีด ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว และลูกปัดดินเผา

3. กำไลแก้วสีน้ำตาล เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 9 เซนติเมตร

4. เศษดินเผาประเภท

1. เศษพระพุทธรูปแบบทรงเครื่อง สักกียุติโปลงวิภักติกอง

2. เศษดินเผา

3. เศษพระพุทธรูปแบบปางมารวิชัยขนาดใหญ่ จำนวน 3 องค์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ทรงจีวรทับนันทวง

4. เศษภาชนะดินเผาที่มีลักษณะคล้ายลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน หินอุ้งเท้าจากหินทรายและเครื่องปั้นดินเผา

1. เศษภาชนะดินเผา

2. ลูกปัดหินและลูกปัดแก้ว

ลำดับ	ชื่อแหล่งโบราณคดี	ที่ตั้ง		พิกัดภูมิศาสตร์	อนุสาวรีย์ (พุทธศตวรรษ/พ.ศ.)	สมัย
		ตำบล	จังหวัด			
66	บึงควนตอก	ตำบลควนตอก	จังหวัดสงขลา	1. เศษภาชนะดินเผา ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา เบ็ดดินธรรมดา ภาชนะช้อนกานและ เครื่องปั้นดินเผา 2. ลูกปัดแก้วและลูกปัดแก้ว	พุทธศตวรรษที่ 8-11	สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์
67	บ้านไร่ใน 2	ตำบลบ้านไร่	จังหวัดสงขลา	1. ลูกปัดหินและลูกปัดแก้ว 2. ภาชนะดินเผา 3. เครื่องมือเหล็ก	พุทธศตวรรษที่ 8-11	สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์
68	ภูเขาทอง	ตำบลภูเขาทอง	จังหวัดสงขลา	1. ภาชนะดินเผาพื้นเมือง เศษภาชนะดินเผาเบ็ดดินธรรมดาเคลือบประณีป ภาชนะ และเคลือบมีดิน 2. เศษภาชนะดินเผาต่าง ๆ 2.1 นำเข้าจากอินเดีย ได้แก่ เศษภาชนะที่พบบริเวณศรีวิชัยทั้งหมด พบจำนวน 2 ชิ้น และเศษภาชนะดินเผาแบบ รูเบลด (Redeared Ware) 2.2 นำเข้าจากเปอร์เซีย หรือเครื่องเคลือบเปอร์เซีย (Mesas ware) จำนวน 2 ชิ้น จากการขุดค้น 1 ชิ้นและจาก การสำรวจ 1 ชิ้น ชิ้นส่วนภาชนะแก้วไว้มือจากการขุดค้นจำนวน 1 ชิ้น 3. ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้วและลูกปัดทอง 3.1 พบลูกปัดที่ระบุชนิดว่าควนตอกบนเนื้อหินงอกเป็นลักษณะเป็นลูกปัดที่ถือกันว่าเป็นเชลล์ (shell beads) 3.2 พบลูกปัดทองสีฟ้าใส ใช้เทคนิคการนำมอดของเล็ก ๆ มาเคลือบ (Glazed small beads) 3.3 พบก้อนแก้ว หิน ลูกปัดแก้วที่ปลอมรวมชนิดกันเป็นก้อนและลูกปัดหินที่สร้างไม่เสร็จซึ่งเป็นจำนวนมาก 4. เครื่องประดับทองคำ เช่น กำไลทองคำ มีลักษณะ เป็นเส้นเชือกทองทรงไตออกตรง 5. สิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยปูนจากหินควนทอง (Quartz) 6. จีวรือกรั้วลายครามบนหินคาร์เนเลียนรูปดอกแบริงขนาดเล็ก 7. พบสิ่งขุดค้นขนาดเล็ก	พุทธศตวรรษที่ 8-11, พุทธศตวรรษที่ 13-14	สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์, สมัยประวัติศาสตร์(ศรีวิชัย)
69	บ้านนาเหนือ (บ้านทุ่งใหญ่)	ตำบลบ้านนาเหนือ	จังหวัดสงขลา	1. ภาชนะดินเผาเบ็ดดินธรรมดาเคลือบเงา, เบ็ดแก้ว สีฟ้าเข้ม และเคลือบมีดินสีส้มใน 2. ขีร และเครื่องมือเหล็ก 3. ลูกปัดแก้วและลูกปัดแก้ว	พุทธศตวรรษที่ 8-11	สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์
70	บ้านไร่ใน 1	ตำบลบ้านไร่	จังหวัดสงขลา	1. ภาชนะดินเผา เบ็ดดินธรรมดา 2. ลูกปัดแก้วและลูกปัดแก้ว	พุทธศตวรรษที่ 8-11	สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์

ตารางที่ 1 แหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน จำนวน 70 แหล่ง

แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ (ประมาณ 500 ปีก่อนพุทธกาล - พุทธศตวรรษที่ 5)

เส้นทางข้ามคาบสมุทร
แผนที่หมายเลข 1

● แหล่งที่ดำเนินการสำรวจ
● แหล่งที่ดำเนินการขุดค้น

แหล่งโบราณคดีสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 5-11)

เส้นทางข้ามคาบสมุทร
แผนที่หมายเลข 2

● แหล่งที่ดำเนินการสำรวจ
● แหล่งที่ดำเนินการขุดค้น

แหล่งโบราณคดีสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 24-25)

เส้นทางข้ามคาบสมุทร
แผ่นที่หมายเลข 3

● แหล่งที่ดำเนินการสำรวจ
● แหล่งที่ดำเนินการขุดค้น

เอกสารอ้างอิง

มยุรี วีระประเสริฐ. “ลูกปัดโบราณ : แหล่งควนลูกปัด” สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 8 (สถาบันทักษิณคดีศึกษา : 2529).

ธราพงศ์ ศรีสุชาติ. “เขาสามแก้ว : ชุมชนโบราณ” สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 1 (สถาบันทักษิณคดีศึกษา : 2529).

ธราพงศ์ ศรีสุชาติ. “ประเทศไทยกับเส้นทางแพรไหมทางทะเล : บทบาทของเมืองท่าโบราณในประเทศไทย” ศิลปากร ฉบับพิเศษ ประเทศกับเส้นทางแพรไหมทางทะเล, ปีที่ 33 เล่มที่ 6 (มกราคม-กุมภาพันธ์ : 2533).

บุญฤทธิ์ ฉายสุวรรณ, ร้อยเอก. **ทุ่งตึกจุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล.** (สงขลา, สำนักพิมพ์ Trio Creation : 2552)

Amara Srisuchat. Merchants, Merchandise, Markets : Archaeological Evidence in Thailand Concerning Maritime Trade Interaction between Thailand and Other Countries before the 16th Century A.D. **Ancient Trades and Cultural Contacts in Southeast Asia.** (The office of the National Culture Commission Bangkok. Srimuang Printing, Thailand : 1996)

Barraclough Geoffrey. **The Time Concise Atlas of World History.** (Time Book Limited, London : 1982)

Bennet Bronson. “Merchants, Chinese and Middle Eastern Trade in Southern Thailand during the 9th Century A.D” **Ancient Trades and Cultural Contacts in Southeast Asia.** (The

office of the National Culture Commission Bangkok. Srimuang Printing, Thailand : 1996)

Glover, I, C., The Southern Road : Archeological Evidence of Early Trade Between India and Southeast Asia. **Ancient Trade and Culture Contacts in Southeast Asia**. The office of The National Culture Comission. Bangkok, (Thailand : 1996)

Tharapong Srisuchat. Geological and Archaeological Expeditions in Thailand Related to the Maritime Silk Route. **Ancient Trades and Cultural Contacts in Southeast Asia**. (The office of the National Culture Commission Bangkok. Srimuang Printing, Thailand : 1996)

Wheatley, Paul, **The Golden Khersonese**, (Kuala Lumpur, university of Malaya Press : 1961) (First published in 1961 And this reprint 1980)